

سنڌيائي تحريڪ - هڪ تنظيم، هڪ تحريڪ

دنيا ۾ جتي به قاننامائي، استحصال، ظلمت ۽ نابرابري خلاف ڪامياب جدوجهد ڪئي وئي آهي اتي ان جدوجهد ۾ ان ملڪ يا قوم جي مردن سان گڏوگڏ اتان جي عورتن به سورهائي، ڏاهپ ۽ حوصلو سان ڀرپور ڪردار ادا ڪيو آهي. جنهن قوم جون عورتون معاشي، سياسي ۽ سماجي طور تي مردن جي برابر حيثيت حاصل ڪري چڪيون آهن اهي قومون دنيا ۾ سڀني کان وڌيڪ ترقي يافته پوزيشن ۾ رهيون آهن. ۽ جن قومن پنهنجي عورتن کي (گهرن کي ٿاڻن وانگر بنائي) بند رکيو آهي، تعليم کان محروم بڻايو ۽ پرائم مڊي خارج، رجعت پرست ريتين رسمن جي ظالم گهرائي ۾ پڙهيو آهي، اهي قومون پنهنجي دنيا جي ڀڳ ۾ تمام گهڻو پستوئي رهي ويون آهن. بدقسمتي سان سنڌي قوم پنهنجي عورتن سان پويون رويو رکندي آئي آهي جنهن تحت عورتن کي ٻئي درجي جي شهري جي حيثيت ڏني، سورن شهري حقن کان محروم رکيو ويو آهي. هڪ طرف ملڪي قانونن ۾ اسلام جي آڙ وٺي عورتن خلاف ڪارا قانون گهڙيا ويندا رهيا آهن ته وري ٻئي طرف سماجي طور تي سنڌي قوم نام نهاد غيرتمندي جي آڙ ۾ عورت دشمن روايتون بڻائي سنڌي عورتن جي حيثيت هڪ بي زبان جانور جهڙي بڻائي ڇڏي آهي. صدين جي انهن قانونن ۽ ريتين رسمن جي نتيجي ۾ عورتن پاڻ کي مڪمل طور تي سوس بڻائي مردن ۽ معاشرن جي رحم ڪرم تي ڇڏي ڏنو ۽ پنهنجي جانورن واري حيثيت کي قدرت جو فيصلو سمجهي رضا خوشي قبول ڪري ڇڏيو.

چوندا آهن ضرورت ايجاد جي ماءُ آهي. سنڌي عورتن به ان ڳالهه جي ضرورت محسوس ڪندي ته ڪنهن نه ڪنهن طرح سنڌي عورتن کي هڪ پليٽ فارم تي گڏ ڪري منظم، سجاڳ ۽ باشعور بڻائي پنهنجن بنيادي انساني حقن حاصل ڪرڻ لاء تيار ڪجي. ان لاء سنڌي باشعور عورتن ۲۶ نومبر ۱۹۸۲ تي سنڌيائي تحريڪ جو بنياد وڌو. سنڌيائي تحريڪ جي لهن کان اڳ به سنڌ ۾ ڪجهه عورتن جون تنظيمون هيون پر انهن جي هوندي سنڌيائي تحريڪ ٺاهڻ جي ان لاء ضرورت پئي ته اڳيون تنظيمون سنڌي عورتن جي گهڻائي جي جذبن جي ترجماني ڪرڻ کان محروم هيون. اهي صرف سرمائيدارن جي مرضي مطابق مٿين طبقي ۽ وچين طبقي جي پيڙهيل لکيل عورتن جي مفادن ۽ مرضي پٽاندڙ مرد دشمن تنظيمون هيون، جن جو مقصد عورتن کي صحيح، مناسب ۽ جائز رستي کان ٽوڙي، عورت دشمن ۽ سماج دشمن راهه تي وٺي هلڻ هو. عورت جيڪا ماءُ، ڀيل، ڌيءُ ۽ زال آهي ان کي پنهنجي ماءُ، ڀاءُ، ڀيڻ ۽ مڙس جي مخالف بنائڻ سان عورتن جا

مستلا حل ٿي ڪونه ٿا سگهن، ان ڪري ان کان هي واقف هيون. هنن اهو به چاتو ٿي ته مردن ۽ عورتن جي غير برابري واري سماج خلاف گڏيل جدوجهد کانسواءِ عورتن جي آزادي ناممڪن آهي ۽ عورتن جي آزادي کانسواءِ مردن جي آزادي به ناممڪن آهي. سنڌي قوم جون عورتون رڳو عورت جي حيثيت سان سماجي نابرابري جو شڪار نه رهيون آهن پر قوم جي حيثيت ۾ جاگيرداري سماج ۽ قومي ظلم جو نشانو به بڻيل آهن. سڄي سنڌي قوم مٿان جاگيردارانه سماج جا مدي خارج رجعت پرست قانون مڙهيل آهن ۽ وري ان جاگيردارانه ماحول جي ڀوسل ۾ ٻين بيمارين به جنم ورتو آهي. ان ۾ سڀ کان وڌيڪ خوفناڪ بيماري سنڌ مٿان پاڪستان ۽ اسلام جي آڙ ۾ ڌارين سنڌ دشمن ماڻهن جو سنڌ ۾ غيرقانوني طور آباد ٿي، سنڌ جي معيشت ۽ سياست تي مڪمل قبضو ڪرڻ آهي.

سنڌيائي تحريڪ پنهنجو پروگرام ٻين عورتن جي تنظيمن جي خالص مرد مخالف پروگرام بدران مردن سان گڏجي سمورين سماجي انصافين خلاف (پسرهه آهي ناانصافيون عورتن سان ٿينديون هنن توڙي مردن سان، جن ۾ قومي، طبقاتي ۽ جمهوري ناانصافيون به آهي وڃن ٿيون) جدوجهد جو پروگرام پيش ڪيو. اهڙي پروگرام وسيلي سنڌيائي تحريڪ سنڌ جي سمورن طبقن جي مظلوم عورتن جي نمائنده جماعت طور اڀري آهي ۽ سنڌ جي ڪنگڙو ۾ تنظيم جي پروگرام مطابق سنڌيائي تحريڪ جي ميمبر عورتن ۾ شعور ۽ جاگرتا پيدا ڪرڻ ۾ ڪامياب ويون آهن. جڏهن ته سنڌيائي تحريڪ کان چمار ۾ ڪافي وڏيون عورتن جون جماعتون تمام گهڻن مالي ۽ ٻين وسيلن جي سهوليتن جي باوجود اڃا تائين وڏن شهرن جي ڇند فيشن ايل، ڊرائنگ روم ٽائپ ورڪرن تي مشتمل آهن ۽ عورتن جي حيثيت ۽ ڪردار کي صحيح نموني واضح ڪري عورتن کي گڏ ڪري ڪانه سگهون آهن.

جڏهن سنڌيائي تحريڪ جو بنياد پيو تڏهن مارشلا پوري عروج سان حڪمراني ڪري رهي هئي ۽ ملڪ جا ماڻهو مارشلا جي ڪارن قانونن ۽ ظالم ڏنڊي هيٺان خوفزدہ زندگي گهاري رهيا هئا. سڄي ملڪ ۾ سياسي سرگرمين تي مڪمل پابندي هئي. اڪثر جمهوريت پسند سياسي اڳواڻ جيلن ۾ بند هئا ۽ جمهوريت جي خواهش رکندڙ ماڻهن تي جيل، ڪوڙن ۽ قاسمين جي سزائن جو عتاب نازل ڪيو پئي ويو. اهڙي دور ۾ جتي سنڌ وڌيڪ جمهوريت پسند هجڻ ڪري مارشل جو عذاب به گهڻو برداشت ڪري رهي هئي اتي سنڌ جي محب وطن عورتن جي تنظيم جو بنياد ٿي مارشلا ۽ سندس ساٿارين لاءِ ڪاپاري ٽڪ هو. ۲۶ نومبر ۱۹۸۲ تي راهوڪي ۾ سڄي سنڌ مان پوزيٽ ۽ باشعور عورتون گڏ ٿيون جن ۾ اڪثريت گولائين ان پڙهيل عورتن جي هئي ۽ صرف تمام ٿوريون عورتون ڪجهه درجا پڙهيل هيون ۽ اتي سنڌيائي تحريڪ جو بنياد وڌو ويو. اڳر ان وقت ڪا به نهاد عورتن جي تنظيم جي P.H.D جي ڊگري يافته عورت ان موڙ کي ڏسي

٧
ما ته اها ان سول اهو فيصلو ڏئي ڇڏي ها ته سنڌيائي تحريڪ ان پڙهيل ڳولائين عورتن جي تنظيم هون ڪري ڪابه ڪاميابي حاصل ڪري نه سگهندي. ڇو ته هت مظلوم، سوين، سادين ۽ پرعزم عورتن ڪا وڏي پٽاڙ ڪري ڳالهين کي اينگهائي پنهنجي ليدري جو رعب ڪونه ٿي جهليو پر هتي ته ماديون، صاف گو ۽ هر ڪنهن کي سمجهه ۾ اچڻ جهڙيون ڳالهيون پئي ڪيون.

سنڌيائي تحريڪ جي ان پهرين گڏجاڻي ۾ جيڪا مرڪزي باڊي چونڊي وئي اها به خالص ڳولائين به ٿي درجا پڙهيل يا مورڳو صفا ان پڙهيل عورتن تي مشتمل هئي. مرڪزي ڪنوينر شهيد عوام محمد فاضل راعو جي فائلي شهنواز راهو کي مقرر ڪيو، جنرل سيڪريٽري خديجه ڪڙالو کي ڪيو ويو ۽ مرڪزي ڪميٽي جون به اڪثر پينرون ڳولن سان تعلق رکندڙ هيون.

ان دوران ضياءَ جي مارشلا خلاف ملڪ جي سمورين جمهوريت پسند پارٽين جمهوريت لاءِ جدوجهد واسطي گڏيل پليٽ فارم ”تحريڪ بحالي جمهوريت“ ايم. آر. ڊي ٺاهي ورتو هو ۽ ۱۴ آگسٽ ۱۹۸۳ کان مڃي ماڻ ۾ جمهوريت جي بحاليءَ لاءِ جدوجهد شروع ڪئي وئي. تحريڪ شروع ته پوري پاڪستان پائيندڙ ڪئي وئي هئي پر انهي ڪهڙي کان گهڻو زور سنڌ ۾ ئي رهيو. ڇاڪاڻ ته سنڌ ۾ پڙهيل ڳولن سان گڏ عوامي تحريڪ جي ڪارڪنن سڀني کان وڏي جهڙي حصو ورتو جڏهن ته ٻين صوبن ۾ ڪابه پارٽي ايم. آر. ڊي جي جدوجهد ۾ ڪو خاص ڪردار ادا نه ڪري سگهي.

عوامي تحريڪ جيئن ته هارين، مزدورن ۽ ٻين پورهيتن جي تنظيم هئي ۽ ان شروعات کان ئي عوام جي باقاعده نظرياتي تربيت ڪئي هئي ۽ انهن جا ڪارڪن اڳتي سنڌ اندر مختلف دؤرن ۾ ٿيندڙ ناانصافين خلاف مختلف طبقي سان گڏجي ڪامياب جدوجهدون ڪري چڪا هئا. ان ڪري هن دلچسپي به انهن هاڻ سڀني نموني ملهائيو. ان وقت جي فوجي حڪومت سنڌي ماڻهن جي جاگرتا ۽ جمهوريت پسند جدوجهد کي ڪچلڻ لاءِ سنڌي ماڻهن تي بي انتها ظلم ڪيا. سنڌي ماڻهن جي جالن ۽ جلوسن سان سڌيون گوليون هلائي سوين سنڌي نوجوانن کي شهيد ڪيو. بگناهه سنڌين کي ٿاڻن تي گهلي سندن بي عزتيون ڪيون ويون. ان وقت سنڌيائي تحريڪ کي اهي صرف ٻه مهينا ٿيا هئا ۽ اها شروعاتي تنظيم سازي ۾ مصروف هئي ۽ اها صحيح معنيٰ ۾ سنڌ اندر متعارف به ڪونه ٿي هئي تنهن هوندي به سنڌيائي تحريڪ جي پينرن فيصلو ڪيو ته سندن پائيس روڊن ۽ رستن تي جدوجهد ڪندي ائين سرندا رهن ۽ اسين خاموش ويهي تماشو ڏسون ائين هرگز نه ٿيندو ۽ هنن اعلان ڪيو ته پنهنجي مجاهد سنڌي پائرن سان گڏ سنڌيائي تحريڪ به جمهوريت واسطي جدوجهد ڪندي ۽ پوءِ نه صرف سنڌ ۽ پاڪستان پر پوري دنيا ڏٺو ته ڳولائين عورتن حيدرآباد جي شهر ۾ سخت سرڪاري رڪاوٽن جي باوجود شاندار مظاهرا ڪري اهم ڀڃڪڙي ۽ شاهراهن تان ۳۰ کان وڌيڪ پينرن گرفتاريون پيش ڪيون.

جڏهن ڪجهه پارٽين جي اڳواڻن ڌيان ڏنو ته جيڪي ڪنڊي جمهوري جدوجهد
کي سامراج نواز ۽ پنجاب نواز جدوجهد سڏي سنڌي ماڻهن کي جدوجهد کان ڪڍڻ ٿي
ڇڏيو ۽ ڪن اعلان ٿي ڪيا ته جڏهن ڏکڻ تي ڪارا ڪڪر ڇانيل هجن ته ڇپ واپ
ڪري مطالعو ڪرڻ گهرجي. تڏهن ان تائين تي سنڌيائي تحريڪ جي جدوجهد ۽ شرڪت
ڪري سمورا غيور سنڌي اها به وڌيڪ جوش و محروم سان جدوجهد ۽ حصو وٺڻ لڳا.
اهڙي طرح جدوجهد کي غلط سڏيندڙ عوامي حفاظت کان محروم ٿي اڪيلا رهجي ويا.
سنڌيائي تحريڪ جي گرفتاريون پيش ڪندڙن ۽ پارٽين سالن جي ڀارڙن کان وٺي پنجاهه
سالن جون پوڙهيون عورتون شامل هيون جن جيئن به ٻهجي به جبل انتظاميه جي ڪمرنل
توري سياسي قيدياڻن سان ناروا سلوڪ خلاف جدوجهد ڪئي. اهي جيترو عرصو به جبل
۾ رهيون انهن ڪمرنل قيدياڻن سميت ڪنهن سان به ناانصافيون ٿيڻ ڪونه ڏنيون. ۽
جبل اندر به مڙسي ۽ جرات جو شاندار مظاهرو ڪيو.

جبل جي ڪهڙيل ۽ تڪليف ده ماحول کان بهزار ٿي جڏهن ڪجهه پارٽين جا مرد
ڪارڪن (عوامي تحريڪ کان علاوه) مظاهرون وٺي ٻاهر آيا تڏهن باوجود سرڪار جي
وڏين ڪوششن جي سنڌيائي تحريڪ جي ڪنهن به ٻي معافي ناهي ٿي صحيح ڪونه
ڪئي. سنڌيائي تحريڪ جي ان قدم سڄي دنيا جي ماڻهن کي حيرت ۾ وجهي ڇڏيو ۽
بين الاقوامي نشر و اشاعت جا ذريعا سنڌي قوم ۽ سنڌي عورتن جي تعريف ڪرڻ کانسواءِ
رهي نه سگهيا. جيئن ته ايم. آر. ڊي جي جدوجهد صرف سنڌ تائين ئي محدود رهي هئي ۽
غور سنڌ جا وڏيرا ۽ جاگيردار ذاتي معاملن ۽ سياسي مصلحتن ڪري ڪجهه گهرو ۽ گورنمينٽ
سان لاه ڪري عوامي جدوجهد کي ڪوڙن لاه فوجين جا ساٿي بڻجي پيا. ان ڪري ايم.
آر. ڊي تحريڪ پنهنجون گهڙيل ڪاميابيون حاصل ڪري نه سگهي ۽ فوج سنڌ صوبي
کي انتقام جو نشانو بڻايو، سنڌي ماڻهن کي ٿارهر ڏنا، ڳولڻ تي ملڻي آڀريشن ڪيا
ويا ۽ سمورن سنڌي محب وطن اڳواڻن ۽ ڪارڪنن کي جبل ۾ قيد ڪري تڪليفون
۽ اذيتون ڏنيون ويون. تڏهن سنڌيائي تحريڪ هڪ دٻس وري جدوجهد جي ميدان ۾
ٺهي پئي ۽ محترم رسول بخش پليجو ۽ فاضل راهو سميت سنڌ جي سمورن قيدين جي آزادي
لا ۲۳ اپريل ۱۹۸۶ تي حيدرآباد جي شهر ۾ سيشن ڪورٽ کان حيدرآباد ۾ ٽنهن
اس ۾ ننڍا پار ڪپڻ ۾ ڪٿي ٽن ميلن جيتري مفاصلي تي عوامي تحريڪ جي پائڻ سان
گڏ سوين سنڌيائين مارچ ڪئي. اهو ڏينهن حيدرآباد جو سڄو شهر سنڌيائين جي نعرن سان
گولجي رهيو هو ۽ سندن همت ۽ حوصلو ڏسڻ وٺان هو. اڄ پڪ کان پيرواڻو پڪو ۽
شر ٿيل پيرين اڳواڻيون عورتون ڏامر جي گرم روڊن تي وڏي غزم سان آمري ۽ ظالمن
کي للڪاريندي پئي هلون. سنڌيائي تحريڪ ۽ عوامي تحريڪ جي ان گڏيل جدوجهد
جو نتيجو هو جو جولاءِ ۱۹۸۶ ۾ محترم رسول بخش پليجي ۽ فاضل راهو سميت اڪثر
سياسي اڳواڻن ۽ ڪارڪنن کي آزاد ڪيو ويو.

ان کان اڳ ۸- مارچ ۱۹۸۶ تي وومين ايڪشن فورم پاران ڪراچي ۾ عورتن جي عالمي ڏينهن تي جلبي جو اهم ڪم ڪيو ويو جنهن ۾ سنڌيائي تحريڪ به شريڪ ٿي. ان جلبي جي رهبري ڪندي ڊيلي اسٽار جي نمائندي مائل زمان لکيو ته "اين مارچ ۱۹۸۶ تي عورتن جي عالمي ڏينهن جي موقعي تي وومين ايڪشن فورم جي جلبي ۾ سنڌيائي تحريڪ جون عورتون سڄي ماحول تي ڇانول رهيون، انهن جرات ۽ رواني سان اهڙي ته شاندار نموني ڳالهائون ڪيون ويون مان گهڻن جا دماغ ڪرائجي ويا. وومين ايڪشن فورم جي ڪنهن جلبي ۾ بهراڙي جون عورتون پهريون دفعو ايتري تعداد ۾ شريڪ ٿيون هيون ان ڪري اسٽيج سيڪريٽري انس هارون کي ڀڄو هو ته "اڄ جو جلبي قاري جي جلسو آهي."

ڪراچي جهڙي شهر ۾ ولايت پلٽ عورتن جي زهرائيندڙ جلبي تي سنڌ جي ان پڙهيل ڳوٺاڻن عورتن جو ڇانول رهڻ سنڌيائي تحريڪ جي نظرياتي ۽ تنظيمي برتري جو ثبوت هو. ان جلبي جو انتظام غمسنڌي سنڌي عورتن جي حوالي هو. سنڌيائي تحريڪ جي پيش ڪيل عورتن جي حقن واسطي قراردادن سميت سنڌي ٻولي جي ترقي جي حمايت ۽ ڪراچي ۾ سنڌي ملازمت پيشه عورتن لاءِ هاسٽلون ٺهرائڻ جي قرارداد منظور ڪئي وئي.

۲۸ مارچ ۱۹۸۶ تي لشتر پارڪ ڪراچي ۾ ايم. آر. ڊي طرفان جلسو ٿيو جنهن جي صدارت ايم. آر. ڊي جو ان وقت جو ڪنوينر حسين بخش ناريجو ڪئي. ان جلبي ۾ شرڪت لاءِ سڄي سنڌ مان سوين سنڌيائي تحريڪ جون پيڙيون آيون، جن جلبي ۾ شرڪت ڪرڻ کان اڳ ۾ ڪراچي جي روڊن تي شاندار مظاهرو ڪيو، جمهوريت جي بحالي ۽ سياسي قندين جي آزادي لاءِ نعرا هڻنديون جڏهن جلبي گاهه ۾ پهتيون تڏهن اتي موجود لکين ماڻهن حيرت مان گل اٿي بهي سندن استقبال ڪيو. سنڌيائي تحريڪ جي جلبي ۾ شرڪت اتي موجود سڄن ٻين جمهوريت پسندن جي حوصلي کي جلا بخشي ڇڏي. جڏهن جلسو ختم ٿيو تڏهن به وري سنڌيائي تحريڪ جون پيڙيون جلوس جي صورت ۾ واپس ٿيون. ان جلوس سنڌ جي ڳوٺن جي عورتن مان ڪراچي ۽ وڏن شهرن کان اجنبيت کي دور ڪيو ۽ ڪراچي سان انهن جي پنهنجيائپ جيڪا سندن لاشعور ۾ لڪيل هئي ان کي اڀاري نروار ڪيو.

۱۹ جون ۱۹۸۶ تي ڪراچي ۾ سنڌيائي تحريڪ پاران جشن لطيف ملهائو ويو جنهن ۾ سنڌي ڳوٺن توڙي وڏن شهرن جي سوين پيڙيون شرڪت ڪئي. اسٽيج پروگرام جو انتظام سڄي جو سڄو سنڌي عورتن جي حوالي هو ۽ ڪراچي جون عورتون حيرت منجهان انهن جون پروڦار ۽ پرعزم تقريرون ٻڌي رهيون هيون. سندن تقريرن جو هڪ هڪ لفظ سجهه، سرت ۽ لطيف جي پيغام جو آئينو هو. جنهن مان ظاهر پئي ٿيو ته علم ۽ دانشي رکڻ موهن يا شهرن جي التراماڻن عورتن جي ملڪيت ناهن، علم ۽ دانائي ڳوٺن جي عورتن

وڌ نه آهي پر جي ڪن اسرڻ، وڌڻ ۽ ويهڻ جو سوسو ڏنو وڃي.

سنڌياڻي تحريڪ جتي سنڌ جي وڏن شهرن ۾ جلسن ۽ جلسن جا پروگرام ٺاهيا ۽ شرڪت ڪئي. اتي ڳوٺن ۾ به پنهنجي طرفان پروگرام پيش ڪيا ۽ برادر تنظيمن جي سڌ تي انهن سان گڏجي پروگرامن ۾ شرڪت ڪئي. ۱۳ مارچ ۱۹۸۶ تي ٺٽو، محمد خان ڳڻ ڳوٺ، جلالپور ۽ هاري تحريڪ پاران جاسو ڪوٽاپور ان ۾ سوين سنڌيائين شرڪت ڪئي. ۲۰ اپريل ۱۹۸۷ تي چنگشاهي ۽ سنڌي شاگرد تحريڪ جي ڏهن سال جشن ۾ شرڪت ڪري شاگردن، هارين ۽ بورڊن سان سهڪار ڇو- اظهار ڪيو. ۱۷ جنوري ۱۹۸۷ تي جڏهن سامراج دشمني ۽ جاگيردار مخالفت ۽ ناانصافين خلاف ويڙهه ڪرڻ جي نوبت ۾ سامراج ملٽري ۽ مقامي وڏيرا شاهي جي گڏ جوڙ سان سنڌي ماڻهن جي محبوب اڳواڻ محترم محمد فاضل راهو کي شهيد ڪيو ويو تڏهن سمورين سنڌ دوست تنظيمن سان گڏ سنڌياڻي تحريڪ به سڄي سنڌ ۾ احتجاجي مظاهرا ڪيا. شهيد جي والهي ۾ هزارين سنڌيائين جي شرڪت آمڻ ۽ سائراجي دلائن جا دماغ هڪڙائي ڇڏيا.

۱۰ جولاءِ ۱۹۸۷ تي شاهپور ڇاڪر ۽ سنڌياڻي تحريڪ جي سالانه ڪنوينشن ۾ ڏهن هزارن کان وڌيڪ سنڌيائون شامل ٿيون جنهن ۾ عورتن جي مختلف تنظيمن جي نمائندن به شرڪت ڪئي. لنڊن مان آيل پاڪستاني عورت ليومارحمه ان به ان موٽو ۽ شرڪت هڪئي. ليومارحمه ٽن پنهنجي تقرير ۾ هو ته احتجاج کان اڳ مان سجهندي هيس ته صرف شهر جي پوهل لکيل عورتن جي تنظيم ئي عورتن جي جائز حقن لاءِ جدوجهد ڪري سگهي ٿي پر اڄ مان نه صرف سجهان ٿي پر موڪلي پٺن آهي ته صرف سنڌياڻي تحريڪ ئي سنڌي عورتن ۽ سنڌي قوم جي حقن لاءِ جدوجهد ڪندڙ عورتن جي تنظيم آهي.

شهيد عوام محترم فاضل راهو جي والهي تي محترم رسول بخش بلهجي سنڌ جي حالتن جي پيش نظر سمورين سنڌ دوست تنظيمن ۽ ڌرين کي اتحاد جو سڌ ڏنو ۽ بعد ۾ اتحاد لاءِ ٺهڻ وڌو. ڪوٽيشن جي تقري ۾ سنڌي عوام جو قومي اتحاد وجود ۾ آيو جنهن ۾ سنڌياڻي تحريڪ به شامل ٿي. سنڌي عوام جي قومي اتحاد جي بهتارن تان هڪالاباغ ڏنڊو ٺهڻ جي چانوڻين سنڌين کي انقلاب ۾ تبديل ڪرڻ خلاف ڪراچي، حيدرآباد سکر ۽ سنڌ جي ٻين شهرن ۾ احتجاجي مظاهرا ڪيا ويا جن جي هزارين سنڌيائين قيادت ڪئي. سنڌياڻي تحريڪ، سنڌي ماڻهن طرفان جڏهن به پنهنجن حقن واسطي ڪا جدوجهد هلائي وئي آهي ان ۾ جرات سان پنهنجي ڀائرن جو نه صرف ساٿ ڏنو آهي پر انهن جي اڳواڻي ڪئي آهي. جدوجهدن ۾ سنڌياڻي تحريڪ شرڪت ڪري سڄي قوم جا حوصلا بلند ڪيا آهن. سنڌي عوام جي قومي اتحاد جي شاندار ڪاميابي کانپوءِ جڏهن سنڌي عوام اتحاد کان ٻاهر ويل ڌرين ۽ تنظيمن کي اتحاد ۾ شامل ٿيڻ تي مجبور ڪيو پر اهي اٿا جو مسئلو بنائي سنڌي عوام جي قومي اتحاد ۾ شامل ٿيڻ بجاءِ اهي اتحاد جو اعلان ڪري سنڌي عوام جي قومي اتحاد جي سرواڻ محترم رسول بخش بلهجي کي صرف

ان لاه دعوت ڏني ته جيئن هو هڪاڻياب اتحاد وڌي نئين اتحاد ۾ اچڻ کان انڪار ڪري
ته کيس عوام ۾ عوار ڪريون، پر سندن اندازي جي برخلاف محترم رسول بخش بلوچي
نئين لاهيل اتحاد ۾ سرگرمي سان حصو ورتو ۽ سنڌيائي تحريڪ ۾ قومي جدوجهد ۾ پنهنجو
ڪردار پياڻ لاه پاڻ پيش قدمي ڪري نئين اتحاد "سنڌ قومي اتحاد" ۾ شامل ٿي. پر
سنڌ قومي اتحاد جي غلط پاليسين، هڪهتي ۽ خاص ڪري اتحاد ۾ پناهگيرن کي شامل
ڪرڻ جي سوال تي سنڌيائي تحريڪ ٻين ٻارهن تنظيمن سان گڏ سنڌ قومي اتحاد مان
نڪري آئي.

تازو ڪراچي، حيدرآباد ۽ سنڌ جي ٻين وڏن شهرن ۾ سنڌين جي قتل عام، ڪراچي
۾ سنڌي نياڻن جي پهرستيءَ خلاف سنڌيائي تحريڪ ۾ ٻي سنڌ ۾ احتجاجي مظاهرا ڪيا
۽ اي-اين-پي طرفان سنڌ جي سنگين صورتحال سبب "آڊيل" صلاح مصلحت ڪانفرنس
۽ "دمشت گردي بند ڪريو ڪانفرنس" ۾ ۽ سنڌيائي تحريڪ شرڪت ڪئي ۽ متاثر
عورتن سان ملي صورتحال جو جائزو وٺي مقالا پيش ڪيا. سنڌيائي تحريڪ سنڌي قوم
جي طرفان جبرڪو به سڏ ٿيو آهي ان جو سڏ ورايو آهي ۽ پاڻ کي سنڌ جي قومي توڙي
طبقاتي جدوجهد جو اثوت حصو ثابت ڪري وڃي آهي.

سنڌيائي تحريڪ جي ڪردار جي پيش نظر ملڪي توڙي غير ملڪي عورتن جي
تنظيمن سنڌيائي تحريڪ سان رابطا رکيا ۽ سنڌيائي تحريڪ ۾ انهن سان باقاعده سهڪار
ڪندي رهي آهي. انهن تنظيمن جي دعوتن تي سنڌيائي تحريڪ جون نمائنده پيرون
ماسڪور فلپائن ۽ انڊيا ويون ۽ ملڪ اندر اسلام آباد (Applied Socio Economic Research)
A.S.R جي پروگرام ۾ شرڪت ڪري وڃيون آهن.

پهرين ڊسمبر ۱۹۸۸ کان ۱۰ ڊسمبر تائين ايشين اسٽوڊنٽ ايسوسيئيشن (A.S.A)
جي روسن ڪميشن پاران پاڪستان ۾ Exposur Program رکيو ويو جنهن ۾ انڊيا،
بنگلاديش ۽ نيپال جي عورتن شرڪت ڪئي. ان پروگرام جون ميزبان سنڌيائي تحريڪ
سنڌي گرلس اسٽوڊنٽس آرگنائيزيشن ۽ سنڌي شاگرد تحريڪ ٿيون. ان پروگرام جي سلسلي
۾ مهمان پيرون کي ٿر جي اندروني بي آب علائقن جو دورو ڪرايو ويو. اهي پيرون
جڏهن ان علائقي جي سنڌيائي تحريڪ جي پيرون سان مليون ۽ سنڌيائي تحريڪ جي
هڪم کي پرکڻ لاه کانئن والاڪي سان اوچتا سياسي بحال پيش شروع ڪيا ۽ ٿري
پيرون کين ڏاهپ ۽ جرأت سان سندن ٻنهي سوالن جا جواب ڏنا. تڏهن وڃي ڪميشن جي
چئرمين مس سميرا جيتا نيپال هئي ان جو ته "واقعي" سنڌيائي تحريڪ جون پيرون
محنتي آهن ۽ ڏورانهن علائقن ۾ گهر گهر وڃي عورتن ۾ شعور ۽ جاگرتا پيدا ڪرڻ ۾
پوري همت عورت تنظيمن جو فرض سڃاڻي سان نڀائڻ ٿيون.